

Шаруа (фермер) қожалығы туралы

Қазақстан Республикасының Заңы 1998 жылғы 31 наурыздағы N 214

Қазақстан Республикасы Парламентінің Жаршысы, 1998 ж., N 2-3

Соңғы редакциядағы күні:

10.01.2006

Осы Заң Қазақстан Республикасына шаруа (фермер) қожалықтарын құрудың және олардың жұмыс істеуінің құқықтық, ұйымдық және экономикалық негіздерін белгілейді.

1-тарау. Жалпы ережелер

1-бап. Шаруа (фермер) қожалығы

1. Адамдардың жеке кәсіпкерлікті жүзеге асыруы ауыл шаруашылығына арналған жерлерді ауыл шаруашылығы өнімін өндірумен, сондай-ақ осы өнімді ұқсатумен және өткізумен тығыз байланысты отбасылық-еңбек бірлестігі шаруа (фермер) қожалығы деп танылады.

Заңды тұлға құрмай және заңды тұлға белгілері болмаған жағдайда кәсіпкерлік қызметпен айналысатын жеке тұлғалар шаруа (фермер) қожалығы субъектілері болып табылады.

2. Шаруа (фермер) қожалығының мүшелері ортақ шаруашылықты бірлесіп жүргізетін жұбайлар, балалар, асырап алынған балалар (қыздар), ата-аналар және басқа да жақын туыстар болып табылады.

3. Шаруа (фермер) қожалығы мынадай нысандарда болуы мүмкін: кәсіпкерлік қызмет бірлескен ортақ меншік базасына негізделген отбасылық кәсіпкерлік нысанында жүзеге асырылатын шаруа қожалығы; өзіндік кәсіпкерлікті жүзеге асыруға негізделген фермер қожалығы; бірлескен шаруашылық қызметі туралы шарт негізінде, жалпы үлестік меншік базасында жай серіктестік нысанында ұйымдастырылған фермер қожалығы.

4. 18 жасқа толған, Қазақстан Республикасының іс-әрекетке қабілетті кез келген азаматы шаруа (фермер) қожалығының басшысы бола алады.

Шаруа (фермер) қожалығының басшысы ұйымдармен, азаматтармен және мемлекеттік органдармен қарым-қатынаста оның мүдделерін білдіреді және заңмен тыйым салынбаған азаматтық-құқықтық мәмілелерді жүзеге асырады.

5. Ауырған немесе ұзақ уақыт орнында болмаған жағдайда шаруа (фермер) қожалығының басшысы шаруашылық мүшелерінің біріне өз қызметін атқаруға уәкілеттік бере алады.

Шаруа (фермер) қожалығының басшысы ауысқан жағдайда оның мүшелері қожалықты тіркеген органға бұл туралы ортақ өтініш беріп хабарлайды. <*>

Ескерту. 1-бапқа өзгеріс енгізілді - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512 Заңымен.

2-бап. Шаруа (фермер) қожалығын құру

Шаруа (фермер) қожалығы ерікті негізде құрылады және жер учаскесіне құқығын мемлекеттік тіркеуден өткізген кезден бастап құрылды деп есептеледі. <*>

Ескерту. 2-бапқа өзгеріс енгізілді - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512 Заңымен.

3-бап. Шаруашылық жүргізу нысаны ретіндегі шаруа (фермер) қожалығы

1. Шаруа (фермер) қожалығы Қазақстан Республикасындағы ауыл шаруашылығының тең құқықтық өндірістік бірлігі болып табылады.

2. Шаруа (фермер) қожалығы өз қызметінің бағытын, өндірісінің құрылымы мен көлемдерін дербес айқындайды, өнімді өсіреді, ұқсатады және сатады, сондай-ақ шаруашылық жүргізумен байланысты басқа да мәселелерді шешеді.

4-бап. Шаруа (фермер) қожалығының меншігі

1. Шаруа (фермер) қожалығының мүлкі ортақ бірлескен немесе ортақ үлестік меншік құқығында оның мүшелеріне тиесілі болады.

2. Шаруа (фермер) қожалығы мүшелерінің меншігінде жер учаскесіндегі екпелер, шаруашылыққа арналған және өзге де қора-қопсылар, мелиорациялық және басқа да құрылыстар, өнім беретін және жұмысқа жегілетін мал, құс, ауыл шаруашылығына арналған және өзге де техника мен жабдықтар, көлік құралдары, керек-жарақтар және қожалық үшін оның мүшелерінің ортақ қаражатына сатып алынған басқа да мүлік болады.

3. Шаруа (фермер) қожалығы қызметінің нәтижесінде алынған жемісі, өнім мен табыс шаруа (фермер) қожалығы мүшелерінің ортақ бірлескен немесе ортақ үлестік мүлкі болып табылады және олардың арасындағы келісім бойынша пайдаланылады.

4. Шаруа (фермер) қожалығы мүшелерінің мүліктік қатынастары азаматтық және жер туралы заңдардың тиісті нормаларымен реттеледі.

5-бап. Шаруа (фермер) қожалығы мүшелерінің мүлкін және жер учаскесіне құқығын мұраға алу

Шаруа (фермер) қожалығының мүлкі және жер учаскесіне құқығы Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген тәртіппен мұраға алынады. <*>

Ескерту. 5-бап жаңа редакцияда - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512 Заңымен.

II тарау. Шаруа (фермер) қожалығының жер учаскесіне пайдалану құқығы

Ескерту. Тараудың тақырыбы өзгерді - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512 Заңымен.

6-бап. Шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін жер учаскесін беру

1. Жер учаскелері Қазақстан Республикасының азаматтарына шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін - жеке меншік құқығымен немесе 49 жылға дейінгі мерзімге уақытша өтеулі жер пайдалану құқығымен, ал шалғайдағы мал шаруашылығын жүргізу үшін (маусымдық жайылымдар) осы Заңға және Қазақстан Республикасының жер заңдарына сәйкес уақытша өтеусіз жер пайдалану құқығымен беріледі.

Шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер учаскесіне жеке меншік құқығын беру ақылы негізде жүзеге асырылады. Бұл ретте, Қазақстан Республикасының азаматтары жер учаскесіне жеке меншік құқығын Қазақстан Республикасының жер заңдарына сәйкес айқындалатын оның кадастрлық (бағалау) құнына тең бағамен не жеңілдетілген бағамен алуы мүмкін.

Жер учаскесін сатып алу сомасын төлеу жер учаскесіне жеке меншік құқығын алған тұлғаның жазбаша өтініші бойынша он жыл мерзімге дейін ұзартылып жүргізілуі мүмкін.

Оралмандарға шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін жер учаскелерін беру уақытша жер пайдалану құқығымен жүзеге асырылады.

2. Жеке еңбегімен қатысу негізінде шаруашылық жүргізетін, арнаулы ауыл шаруашылығы білімі мен біліктілігі бар, ауыл шаруашылығында іс жүзіндегі жұмыс тәжірибесі бар және осы ауданда, қалада, ауылда (селода), кентте тұратын азаматтар шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін жер учаскесін алуға басым құқықты пайдаланады.

3. Қайта ұйымдастырылатын мемлекеттік ауыл шаруашылығы ұйымдарының құрамынан шығатын азаматтарға шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін аталған оның ұйымдардың жерінен жер учаскелері беріледі, оларды кадастрлық бағалау шаруашылық бойынша (алқаптар бойынша) орта деңгейде болуға тиіс.

4. Өздеріне тиесілі жер учаскелеріне құқықтарын, оның ішінде шартты жер үлестеріне құқықтарын шаруашылық серіктестіктердің жарғылық капиталына салым

ретінде немесе өндірістік кооперативтерге жарна ретінде берген азаматтар шаруа (фермер) қожалығын ұйымдастыру үшін қатысушылар (мүшелер) құрамынан шыққан кезде үлесін немесе пайын, жер учаскесін қоса алғанда, нақтылы бөліп шығаруға (бөлісуге) не өздерінің қалауы бойынша жер үлесінің немесе пайының құнын төлетіп алуға құқылы.

Үлесті немесе пайды нақтылы бөліп шығару (бөлісу) шаруашылық серіктестікке қатысушының немесе өндірістік кооператив мүшесінің талабы бойынша және шаруашылық серіктестіктің немесе өндірістік кооперативтің келісімімен жүзеге асырылады.

Шаруашылық серіктестікке қатысушының немесе өндірістік кооператив мүшесінің жарғылық капиталға пайдалануға ғана берген жер учаскесі сыйақысыз нақтылы қалпында қайтарылады.

Қатысушылар (мүшелер) құрамынан шығу және жер учаскесін бөліп шығару туралы өтініш ауыл шаруашылығы ұйымына беріледі.

Шаруа (фермер) қожалығын ұйымдастыру үшін үлес немесе пай есебіне нақтылы бөліп шығарылатын жер учаскесінің орналасқан жері шаруашылық серіктестіктердің, өндірістік кооперативтердің құрылтай құжаттарында көзделген тәртіппен немесе тараптардың келісімімен айқындалады.

Құрылтай құжаттарында жер учаскесін бөліп шығару (бөлісу) тәртібі болмаған жағдайда, осы баптың 5-тармағының ережелері қолданылады.

5. Үлестік меншікке (үлестік жер пайдалануға) қатысушы болып табылатын және шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін қатысушылар құрамынан шығатын азаматтарға жер учаскелері үлестік меншікке (үлестік жер пайдалануға) қатысушылардың жалпы жиналысында бекітілген, үлестік меншіктегі (үлестік жер пайдаланудағы) жер учаскесін пайдалану тәртібіне сәйкес беріледі. Үлестік меншікке (үлестік жер пайдалануға) қатысушыларды жер учаскелерін пайдалану тәртібін бекіту жөніндегі алдағы жиналыс туралы хабардар ету оның өткізілетін күнінен кемінде бір ай бұрын жазбаша нысанда, қолхат алу арқылы жүргізіледі. Тиісінше хабарланған жағдайда, үлестік меншікке (үлестік жер пайдалануға) қатысушылардың немесе олардың өкілдерінің кемінде елу проценті қатысқан кезде, жиналыс заңды деп есептеледі. Шешім жиналысқа қатысқан үлестік меншікке (үлестік жер пайдалануға) қатысушылардың немесе олардың өкілдерінің жай көпшілік даусымен қабылданады және хаттамамен ресімделеді. Хаттамаға жиналыста болған үлестік меншікке (үлестік жер пайдалануға) қатысушылардың немесе олардың өкілдерінің барлығы қол қояды.

Жер учаскесін пайдалану тәртібі болмаған кезде үлестік меншікке (үлестік жер пайдалануға) мүдделі қатысушы жер үлесі (жер үлестері) есебіне жер учаскесін бөліп шығару ниеті туралы, оның болжамды орналасқан жерін көрсете отырып, үлестік меншікке (үлестік жер пайдалануға) қатысушылардың қалғандарын жазбаша түрде хабардар етуге міндетті. Жер учаскесінің орналасқан жері жөніндегі мәселе келісу рәсімдерін өткізу арқылы не ортақ меншікке (ортақ жер пайдалануға) қатысушылардың немесе олардың өкілдерінің жалпы жиналысының шешімі негізінде шешілуі мүмкін. Жиналыс хабарланған кезден бастап бір ай ішінде өткізілуге тиіс және ортақ меншікке (ортақ жер пайдалануға) қатысушылардың немесе олардың өкілдерінің кемінде елу проценті қатысқан жағдайда заңды деп есептеледі. Шешім жиналысқа қатысқан үлестік меншікке (үлестік жер пайдалануға) қатысушылардың немесе олардың өкілдерінің жай көпшілік даусымен қабылданады және хаттамамен ресімделеді. Хаттамаға жиналыста болған үлестік меншікке (үлестік жер пайдалануға) қатысушылардың немесе олардың өкілдерінің барлығы қол қояды.

Егер тиісінше хабарланған күннен бастап бір ай ішінде үлестік меншікке (үлестік жер пайдалануға) қатысушылардан қарсылықтар келіп түспесе, жер учаскесінің орналасқан жері туралы ұсыныс келісілген болып есептеледі.

6. Азаматтың ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органына өтініші және бөліп шығарылатын жер учаскесінің орналасқан жері туралы қоса берілген келісілген материалдар осы Заңның 8-бабына сәйкес оған жер учаскесіне құқық беру үшін негіз болып табылады.

7. Шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін жер учаскелерін алған және ауылда (селода) тұрғын үйі бар азаматтардың үй жанындағы жер учаскесі меншік құқығымен сақталады, ол шаруа (фермер) қожалығы жер учаскесінің құрамына кірмейді.

8. Ауыл шаруашылығы ұйымдарының қызметкерлері болып табылмайтын азаматтарға шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін жер учаскелері арнайы жер қорының жерінен және босалқы жерден беріледі.

Ескерту. 6-бап жаңа редакцияда - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512, 2006.01.10. N 116 (2006 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі) Заңдарымен.

7-бап. Шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін жер учаскесін беру нормалары

1. *алып тасталды - 2006.01.10. N 116 Заңымен.*

2. Шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін бір әкімшілік ауданның (қаланың) шегінде Қазақстан Республикасының азаматтарында жеке меншік құқығымен болуы мүмкін ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер учаскелерінің шекті (ең үлкен) мөлшерін Қазақстан Республикасының Үкіметі облыстық (республикалық маңызы бар қала, астана) өкілетті және атқарушы органдардың бірлескен ұсыныстары негізінде белгілейді. <*>

Ескерту. 7-бапқа өзгеріс енгізілді - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512, 2006.01.10. N 116 (2006 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі) Заңдарымен.

8-бап. Шаруа (фермер) қожалығын ұйымдастыру үшін жер учаскесін беру тәртібі

1. Шаруа (фермер) қожалығын ұйымдастыру үшін өздеріне арнайы жер қорының жерінен және босалқы жерден жер учаскелеріне меншік және (немесе) жер пайдалану құқығы берілуіне мүдделі азаматтар жер учаскесінің орналасқан жері бойынша ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органына өтініш береді.

2. Өтініште:

- 1) жер учаскесін пайдалану мақсаты;
- 2) оның болжамды мөлшері;
- 3) орналасқан жері;
- 4) сұралып отырған пайдалану құқығы;
- 5) басқа жер учаскесінің болуы (болмауы);
- 6) шаруа (фермер) қожалығының құрамы көрсетілуге тиіс.

Жер учаскесіне құқық беру туралы өтінішке шаруа (фермер) қожалығының басшысы мен мүшелері қол қояды.

Өтінішке: ауыл шаруашылығы өндірісін жүргізудің қысқаша бағдарламасы; шаруашылық басшысының ауыл шаруашылығы өндірісіндегі еңбек қызметін растайтын құжаттар не тиісті білімі туралы немесе арнаулы дайындықтан өткені туралы құжат (шартты жер үлесіне құқығы жоқ азаматтар үшін); салық төлеуші куәлігінің көшірмесі және шаруа (фермер) қожалығы басшысының мекен-жайы қоса тіркеледі.

3. Ауыл шаруашылығы ұйымдарының құрамындағы жерден және ортақ меншіктегі немесе ортақ жер пайдаланудағы жерден шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін жер учаскелерін алатын азаматтар (осы Заңның 6-бабының 3, 4 және 5-тармақтары) өтінішке осы баптың 2-тармағында көрсетілген құжаттардан басқа, бөліп берілетін жер учаскесінің орналасқан жері туралы келісілген материалдарды қоса тіркейді.

Азаматтардың шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін жер учаскесін бөліп шығару туралы ауыл шаруашылығы ұйымына немесе ортақ меншікке (ортақ жер пайдалануға) қатысушыларға берілетін өтінішін олар бір айдың ішінде қарауға тиіс. Бұл ретте жер учаскесін нақтылы бөліп шығару ауыл шаруашылығы егіс жұмыстары басталғанға дейін немесе аяқталғаннан кейін жүргізіледі. Басқа жағдайларда жер учаскесін нақтылы бөліп шығару ауыл шаруашылығы ұйымының немесе ортақ меншікке (ортақ жер пайдалануға) қатысушылардың келісімімен жүргізіледі.

4. Мемлекеттік меншіктегі жер учаскелерін меншікке немесе жер пайдалануға алуға мүдделі тұлғаның өтініші негізінде, ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жер қатынастары жөніндегі уәкілетті органы, сұралып отырған жер учаскесін аумақтық аймақтарға бөлуге сәйкес мәлімделген нысаналы мақсаты бойынша пайдалану мүмкіндігін айқындайды. Жер учаскесін пайдалану мүмкіндігі туралы ұсыныстар оны қарау және қорытынды дайындау үшін ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органы жанындағы комиссияға беріледі.

5. Аталған комиссияның қорытындысы негізінде жерге орналастыру жобасы және Қазақстан Республикасының жер заңдарына сәйкес жер учаскелеріне тиісті құқық беру туралы ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органының шешімінің жобасы дайындалады.

Осы баптың 3-тармағында көзделген жағдайларда, жер учаскесіне құқық беру туралы ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органының шешімін қабылдау үшін комиссияның қорытындысы талап етілмейді. Жер учаскесіне құқық беру туралы ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органының шешімі жерге орналастыру жобасының негізінде қабылданады.

6. Жер учаскесіне құқық беру туралы ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органының шешімі тиісті жерге орналастыру жобасы бекітілген күннен бастап бір айдан кешіктірілмей қабылданып, жер учаскесіне меншік құқығын немесе жер пайдалану құқығын беру туралы шешімнің көшірмесі шешім қабылданған кезден бастап жеті күн мерзімде өтініш берушіге тапсырылады.

Жер учаскесіне құқық беруден бас тарту комиссия қорытындысының негізінде ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органының шешімімен ресімделеді және шешімнің көшірмесі ол қабылданғаннан кейін жеті күн мерзімде өтініш берушіге тапсырылады.

7. Жер учаскесіне құқық беру туралы ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органының шешімі қабылданғаннан кейін белгілі бір жердегі жер учаскесінің шекараларын белгілеу жүргізіледі және аудандардың (облыстық маңызы бар қалалардың) жер қатынастары жөніндегі уәкілетті органдары жер учаскесіне құқықты куәландыратын тиісті құжаттарды (жер учаскесіне жеке меншік құқығы актісін, уақытша өтеулі жер пайдалану (жалдау) құқығы актісін, уақытша өтеусіз жер пайдалану құқығы актісін) береді.

8. Жер учаскесіне құқықты куәландыратын құжат шаруа (фермер) қожалығына ресімделеді және Қазақстан Республикасының жер заңдарына сәйкес барлық жеке меншік иелерін (жер пайдаланушыларды) көрсете отырып, шаруа (фермер) қожалығының басшысына беріледі.

9. Шаруа (фермер) қожалығының жер учаскесіне құқығы жылжымайтын мүлікке құқықтарды және онымен жасалатын мәмілелерді мемлекеттік тіркеуден өткізген күннен бастап пайда болады.

Ескерту. 8-бап жаңа редакцияда - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512, өзгерту енгізілді - 2006.01.10. N 116 (2006 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі) Заңдарымен.

9-бап. Шаруа (фермер) қожалығының жер учаскесі

1. Шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін жер учаскелері бірыңғай алқап болып беріледі, бұған жекелеген жер учаскелері мен ауыл шаруашылық алқаптары топырақ сапасы бойынша құндылығы жағынан салғастыруға келмейтін (азық дайындау шектеулі болатын, мал жайылымдарын пайдаланудың маусымдылығы айқын білінетін суармалы жер аймағындағы) жерлер қосылмайды. <*>

2. Шаруа (фермер) қожалығына берілген жер учаскесі ортақ бірлескен немесе ортақ үлестік меншік (ортақ бірлескен немесе ортақ үлестік жер пайдалану) құқығында болады.

3. Жер учаскесіне жеке меншік құқығы бар шаруа (фермер) қожалығы оны иелену, пайдалану және билік ету құқығын өз қалауынша, мемлекеттік органдардың қандайда бір рұқсатын алмай жүзеге асырады.

Уақытша жер пайдалану құқығы бар шаруа (фермер) қожалығы көрсетілген құқықтарды уақытша жер пайдалану туралы шартқа сәйкес жүзеге асырады.

Шаруа (фермер) қожалығы жеке меншік құқығындағы жер учаскесіне қатысты, соның ішінде толық құнына сатып алынған жер учаскесі бойынша - ол мемлекеттік тіркеуден өткен күннен бастап және жеңілдетілген бағамен сатып алынған жер учаскесі бойынша - ол мемлекеттік тіркеуден өткен күннен бастап он жылдан кейін, нысаналы мақсатын өзгертпей, Қазақстан Республикасының заң актілерінде тыйым салынбаған кез келген мәміле жасай алады.

Шаруа (фермер) қожалығын жүргізу үшін уақытша жер пайдалану құқығымен берілген жер учаскелеріне қатысты мәмілелер жасасуға, сондай-ақ оларды кейінгі жер пайдалануға беруге жол берілмейді.<*>

4. Жер учаскесіне жеке меншік құқығы және ұзақ мерзімді уақытша жер

пайдалану құқығы шаруа (фермер) мүлкінің құрамына кіреді, онымен ол өз міндеттемелері бойынша жауап береді.<*>

Ескерту. 9-бапқа өзгеріс енгізілді - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512 Заңымен.

10-бап. Шаруа (фермер) қожалығының жер пайдалану жөніндегі құқықтары

1. Шаруа (фермер) қожалығының:

1) жерді ауыл шаруашылық өнімдерін өндіру мақсатында пайдалана отырып, онда дербес шаруашылық жүргізуге;

2) ауыл шаруашылығы дақылдары мен өзге де екпе-көшеттерді егу мен отырғызуға, жер учаскесін пайдалану нәтижесінде өндіріліп алынған ауыл шаруашылық өнімін және оны сатудан түскен табысты меншіктенуге;

3) жер учаскесінде бар құм, саз, қиыршық тас және басқа да көп кездесетін пайдалы қазбалар, шымтезек, орман алқаптары, жер үсті және жер асты суларын өз шаруашылығының мұқтаждары үшін белгіленген тәртіпте пайдалануға, сондай-ақ жердің өзге де пайдалы қасиеттерін кәдеге жаратуға;

4) жер учаскесі мемлекеттік қажеттіктер үшін алып қойылған (сатып алынған) жағдайда шығындардың толық көлемде өтелуіне; <*>

5) жерді аймақтарға бөлуге сәйкес құндылығы төмен алқаптарда шаруашылық қажеттері үшін, жер учаскесінің нысаналы пайдалану мақсатына қайшы келмейтін тұрғын үйлерді, өндірістік, тұрмыстық және өзге де үйлерді (құрылыстарды, ғимараттарды) меншік құқығымен тұрғызуға; <*>

6) жерді суландыру, құрғату және өзге де мелиорациялық жұмыстарды жүргізуге, белгіленген құрылыс, экологиялық, санитарлық-гигиеналық және өзге де арнайы талаптарға сай келетін тоғандар мен өзге де суаттарды сатуға құқығы бар.

2. Уақытша жер пайдалану кезінде осы баптың 1-тармағының 2), 3), 5) және 6) тармақшаларында көзделген өкілеттіктерге шартпен шектеу жасалуы мүмкін.

3. Шаруа (фермер) қожалығына бекітіліп берілген жер учаскесінде аң аулауға, балық аулауға, дәрілік шөп, жидек, саңырауқұлақ және басқа да табиғат өнімдерін жинау мен өзге де қызметке осы шаруашылық басшысының келісімімен ғана рұқсат беріледі.

4. Шаруа (фермер) қожалығы өз өнімін дербес пайдаланады, оны ішкі және сыртқы рыноктарда сатады.

Ескерту. 10-бапқа өзгеріс енгізілді - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512 Заңымен.

11-бап. Шаруа (фермер) қожалығының жер пайдалану жөніндегі міндеттемелері

Шаруа (фермер) қожалығы:

1) өзіне берілген жерді оның нысаналы мақсатына сәйкес пайдалануға;

2) топырақ құнарлылығының төмендеуіне жол бермеуге;

3) ауыл шаруашылық өнімін өндірудің табиғат қорғау технологияларын қолдануға және жер қорғау жөніндегі шаралар кешенін жүзеге асыруға;

4) өз қызметінің нәтижесінде экологиялық ахуалдың нашарлауына жол бермеуге;

5) жер учаскесінде құрылыс салуды жүзеге асыру кезінде қолданылып жүрген сәулеттік-жоспарлау, құрылыс, экологиялық, санитарлық-гигиеналық және өзге де арнайы талаптарды (нормаларды, ережелерді, нормативтерді) басшылыққа алуға;

6) басқа жер пайдаланушылар мен жер учаскелері меншік иелерінің құқығын бұзбауға;

7) сервитуттарды жер туралы заңдарда белгіленген тәртіппен беруді қамтамасыз етуге міндетті.

12-бап. Шаруа (фермер) қожалығының жер учаскесіне жеке меншік құқығын және жер пайдалану құқығын тоқтату

1. Жер учаскесіне жеке меншік құқығы немесе жер пайдалану құқығы: жер учаскесіне жеке меншік құқығынан немесе жер пайдалану құқығынан бас тартылғанда;
жер учаскесін басқа адамдарға бергенде;
шаруа (фермер) қожалығының міндеттемелері бойынша жер учаскесінен немесе жер пайдалану құқығынан өндіріп алу қолданылғанда;
жер учаскесі мемлекет мұқтажы үшін алынғанда (сатып алынғанда);
жер учаскесі берілген мерзім біткенде;
мақсатына сай пайдаланылмаған немесе заңдарды бұза отырып пайдаланылған жер учаскесі алынып қойылғанда;
жерлер Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген басқа жағдайларда алынып қойылғанда;
жер учаскесі тәркіленгенде тоқтатылады.

2. Жер учаскесі берілген кезден бастап бір жыл ішінде оны тиісті нысанасына орай мақсатқа сай пайдаланылмаған жер ретінде, егер бұдан ұзақ мерзім Қазақстан Республикасының заңдарында көзделмесе, шаруа (фермер) қожалығынан алып қоюға болмайды. Бұл кезеңге жерді игеруге қажетті уақыт, сондай-ақ дүлей апаттарға немесе мұндай пайдалануға жол берілмейтін басқа да жағдайларға байланысты мақсатына сай пайдаланыла алмайтын уақыт кірмейді. <*>

Ескерту. 12-бапқа өзгеріс енгізілді - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512 Заңымен.

III-тарау. Шаруа (фермер) қожалығы қызметінің негіздері

13-бап. Шаруа (фермер) қожалығындағы еңбек

1. Шаруа (фермер) қожалығындағы жұмыстарды орындауға жалдау (еңбек келісімі немесе шарты, келісім-шарты) бойынша жұмыс істейтін азаматтар тартылуы мүмкін.

2. Шаруа (фермер) қожалығында жалдау туралы шарт жасасу тәртібі Қазақстан Республикасының еңбек туралы заңдарымен белгіленеді.

3. Шаруа (фермер) қожалығының мүшелері мен қожалықта жалданып жұмыс істейтін азаматтар Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген барлық құқықтарды пайдаланады.

4. Шаруа (фермер) қожалығының басшысы Қазақстан Республикасының тиісті әлеуметтік сақтандыру, сондай-ақ еңбек және халықты әлеуметтік қорғау органдарында өзінің тұрғылықты жері бойынша сақтандырушы ретінде тіркеледі және Қазақстан Республикасының Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорына және басқа органдарға қолданылып жүрген заңдарға сәйкес өз табысынан белгіленген тәртіппен қаржы енгізеді.

5. Шаруа (фермер) қожалығында жұмыс істеген уақыт еңбек кітапшасы не Қазақстан Республикасының Зейнетақы қорына 1998 жылғы 1 қаңтарға дейін жүзеге асырылған сақтандыру жарналарының төленгенін растайтын құжаттар негізінде жалпы және үздіксіз жұмыс стажына есептеледі.

6. Шаруа (фермер) қожалықтарының мүшелеріне, сондай-ақ жалданып жұмыс істеген азаматтарға зейнетақы тағайындау мен төлеу Қазақстан Республикасының зейнетақымен қамсыздандыру туралы заңдарында белгіленген тәртіп пен шарттар бойынша жүргізіледі.

Ескерту. 13-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2006.01.10. N 116 (2006 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі) Заңымен.

14-бап. Шаруа (фермер) қожалығы қызметінің шарттары

1. Шаруа (фермер) қожалығы өз шығындарын алынатын табысының есебінен жабады.

2. Шаруа (фермер) қожалығының өндірістік, коммерциялық және өзге де қатынастары шарт негізінде жүзеге асырылады.

3. Шаруа (фермер) қожалығының қызметіне, Қазақстан Республикасының заңдарында көзделгеннен басқа жағдайларда, мемлекеттік органдар мен лауазымды адамдар тарапынан араласуға тыйым салынады.

15-бап. Шаруа (фермер) қожалығының банк шоттары

Шаруа (фермер) қожалығы банк шоттарын ашуға және банктегі өз ақшаларына иелік етуге құқылы.

16-бап. Шаруа (фермер) қожалығына салық салу

Шаруа (фермер) қожалығына салық салу Қазақстан Республикасының Салық кодексінде белгіленген тәртіппен жүзеге асырылады.

Ескерту. 16-бап жаңа редакцияда - Қазақстан Республикасының 2001.12.24. N 276 Заңымен.

17-бап. Шаруа (фермер) қожалығына кредит беру және оны сақтандыру

1. Шаруа (фермер) қожалығы қолданылып жүрген заңдарда белгіленген тәртіп пен ережелер бойынша мүлкін, жер учаскесін және жер пайдалану құқығын кепілге салып кредит алуға құқылы. <*>

2. Шаруа (фермер) қожалығы сақтандыру туралы қолданылып жүрген заңдарға сәйкес жалға алынған және жеке меншік өндіріс құрал-жабдықтарын, сондай-ақ ауыл шаруашылық дақылдарының егісін (екпелерін), көпжылдық екпелерді, шығарған өнімдерін, шикізатты, материалдарды жойылуы немесе зақымдануы жағдайынан сақтандыруды жүзеге асырады.

Ескерту. 17-бапқа өзгеріс енгізілді - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512 Заңымен.

18-бап. Шаруа (фермер) қожалықтарын мемлекеттік қолдау

1. Қызметкерлерінің жылдық орташа саны 50 адамнан аспайтын және орта есеппен алғанда жыл ішіндегі активтерінің жалпы құны алпыс мың мәрте есептік көрсеткіштен аспайтын шаруа (фермер) қожалығы:

1) <*>

2) табиғи монополист кәсіпорындардың қызметін монополияға қарсы реттеуді қолдана отырып, электр энергиясымен, жылумен, сумен жабдықтау жөнінде қосылатын қуаттар үшін ақы төлеуден заңдарда көзделген тәртіп пен жағдайда босатылады;

3) мемлекет қатысатын екінші деңгейдегі банктерде ақы алынбай шот ашады;

4) бухгалтерлік есептілікті жеке кәсіпкерлер ретінде оңайлатылған тәртіппен береді; <*>

5) <*>

6) шарттарын Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейтін мемлекеттік мұқтаждар үшін тапсырыстар орналастыру кезінде басым құқықты пайдаланады;

7) шағын кәсіпкерлікті мемлекеттік қаржылық қолдау шеңберінде тиісті жылға арналған мемлекеттік бюджетте белгіленген шекте жеңілдікті жағдайларда статистикалық және ақпараттық қызмет (қаражат), сондай-ақ ғылыми-техникалық талдамалар мен технологиялар;

8) шағын кәсіпкерлікті қолдау үшін көзделген қаражат есебінен кадрларды даярлау, қайта даярлау және олардың біліктілігін арттыру ісін жүргізеді.

1-1. Шаруа (фермер) қожалықтары жекелеген салық түрлерін есептеу мен төлеудің Қазақстан Республикасының Салық кодексіне сәйкес оңайлатылған не жалпы белгіленген тәртібін қолдануға құқылы.

2. Ауыл шаруашылық өндірісіне инвестицияларды жүзеге асыратын және арнаулы салық режимін пайдаланбайтын Қазақстан Республикасының заңды тұлғаларына Қазақстан Республикасының инвестициялар туралы заңдарында көзделген тәртіппен және жағдайларда инвестициялық преференциялар берілуі мүмкін. <*>

3. <*>

4. Мемлекет отандық шаруа (фермер) рыногын дамыту мен қорғауға жәрдемдеседі.

5. Шаруа (фермер) қожалықтарын дамытуды мемлекеттік қолдаудың ерекшеліктері Қазақстан Республикасының заңдарымен реттеледі.

Ескерту. 18-бап өзгерді - Қазақстан Республикасының 2001.12.24. N 276 Заңымен.

ЕСКЕРТУ. 18-бап өзгерді - Қазақстан Республикасының 2003.01.08. N 375 Заңымен.

ЕСКЕРТУ. 18-бап өзгерді - Қазақстан Республикасының 2003.03.13. N 395 Заңымен.

Ескерту. 18-бапқа өзгеріс енгізілді - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512 Заңымен.

19-бап. Шаруа (фермер) қожалықтарының бірлескен қызметі

1. Шаруа (фермер) қожалықтары ерікті негізде кооперативтерге, қоғамдарға және басқа да бірлестіктерге бірігіп, кооперативтік, шаруашылық серіктестіктерінің және басқа да ұйымдардың қызметіне қатыса алады.

2. Шаруа (фермер) қожалығы өз қалауы бойынша кез келген ұйымнан шығуға құқылы.

20-бап. Шаруа (фермер) қожалығының қызметін тоқтатудың ережелері мен тәртібі

1. Егер қожалықтың қызметін жалғастырғысы келетін бірде-бір қожалық мүшесі, мұрагер немесе басқа адам қалмаса, сондай-ақ банкрот болған және жер учаскесіне жеке меншік құқығы немесе жер пайдалану құқығы тоқтатылған жағдайларда шаруа (фермер) қожалығының қызметі тоқтатылады. <*>

2. Шаруа (фермер) қожалықтарының қызметі тоқтатылған кезде ортақ мүлікті бірлескен меншікке қатысушылар арасында бөлу, сондай-ақ олардың біреуіне үлес бөліп беру ортақ мүлік құқығындағы әрбір қатысушылардың үлесі алдын ала анықталған жағдайда жүзеге асырылуы мүмкін.

3. Үлестік меншіктегі мүлік оған қатысушылар арасында бір-бірімен келісім бойынша бөлінуі мүмкін.

4. Шаруа (фермер) қожалығының қызметін тоқтату кезінде мүлікті, жер учаскесін және жер пайдалану құқығын бөлудің шарттары мен тәртібі азаматтық заңдармен реттеледі. <*>

5. Шаруа (фермер) қожалығының қызметін жүзеге асыру нәтижесінде туатын мүліктің, жер даулары мен өзге де даулар сот тәртібімен қаралады.

Ескерту. 20-бапқа өзгеріс енгізілді - Қазақстан Республикасының 2003.12.29. N 512 Заңымен.

21-бап. Шаруа (фермер) қожалығы туралы заңдардың бұзылғаны үшін жауаптылық

Шаруа (фермер) қожалығы туралы заңдардың бұзылуына кінәлі адамдар Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес жауап береді.

*Қазақстан Республикасының
Президенті*